GEORGES SCHLOCKER

• SCRISOARE DIN PARIS •

Comedia Franceză, teatru popular

Teatre populare, a căror misiune este să apropie unei păturí a publicului, străină de teatru, arta scenică a zilelor noastre, există în împrejurimile oraşului Paris, trei : faimosul Théâtre National Populaire în care, din 1952, Jean Vilar a dezvoltat teoria acestei misiuni, apoi teatrul „de l'Est Parisien" şi teatrul „de l'Ouest Parisien". Aceste două sînt situate, fiecare, la marginea oraşului, în răsărit şi în apus, unde locuieşte, în majoritate, populaţie muncitorească. Subvenţionat de stat, precum acestea, se află în inima oraşului, vatra tradiţiei, cel mai vechi teatru naţional din Europa, Comédie Française. El este tocmai opusul unui teatru popular : aici e sălaşul exemplarului, deopotrivă în modul de reprezentare ca şi în modul de selectare a pieselor ; el a şi fost, de altfel, întemeiat, acum aproape trei sute de ani, cu scopul răspîndirii şi sprijinirii teatrului de valoare, adică certificat ca atare de Curte. Noul conducător al Comediei, Pierre Dux, propagă însă acum ceva revoluţionar, nou. El ţine să dea Comediei Franceze, pînă mai ieri foarte ilustrul şi prăfuitul muzeu teatral al Franţei, calitatea unui teatru popular de radiaţie universală. Sarcina scenei ar fi, după el, să fie o casă a culturii în inima Parisului. O casă a culturii, nu pentru populaţia unei anumite suprafeţe, ci a întregului oraş, a întregii ţări.

Programe fără acoperire şi declaraţii goale de intenţii nu înseamnă desigur nimic în artă. De aceea, Pierre Dux a lăsat, de vreo şase luni, să vorbească faptele. Dacă pînă nu de mult, autorii reprezentaţi de acest teatru se numeau Audiberti (între timp decedat) sau Montherlant (pe curînd septuagenar), Dux a deschis calea spre scenă, într-o serie de reprezentaţii experimentale, scriitorilor generaţiei tinere, de treizeci de ani. Aşa a putut, deodată, să se desfăşoare acolo graţiosul teatru poetic al lui Romain Weingarten ; aşa a fost supusă audienţei dramaturgia realistă a oamenilor de rînd, scrisă de François Billetdoux, iar recent a putut fi urmărit colajul satiric închegat de Guy Foissy. În sfîrşit aşa a venit în întîmpinarea unui public vădit descumpănit, cea mai stridentă solicitare a expresiei teatrale. A treia serie, foarte de curînd ieşită în premieră, confruntă publicul cu René de Obaldia, Gabriel Cousin şi Jean-Claude Grumberg.

Obaldia este o valoare rezistentă a teatrului de capriciu lexical. *Generalul Necunoscut* oferă în acest sens un exemplu care pe moment amuză şi, după aceea, datorită deslînatei sale ţesături onirice, sfîrşeşte prin a plictisi. Nimeni nu se simte atins cînd vede un general dement al serviciului secret, şi pe nevastă-sa citind din biblie, în timp ce curăţă cartofi.

Gabriel Cousin, un autodidact şi un entuziast amator al alergărilor de cursă lungă, scrie un teatru politic, care înfierează cu ardoare socialistă, inechităţile şi asprimile convieţuirii sociale a oamenilor. Aşadar, un autor care a fost pînă de curînd reprezentat la Teatrul Popular, cam de jur împrejurul Parisului sau al Marsiliei, unde cu un vibrato al simţurilor, a vrut să deschidă ochii publicului asupra nedemnităţii umane care domneşte în societatea occidentală de azi. *La descente sur Recife* înfăţişează fuga ţăranilor de pe podişurile înalte ale Braziliei nord-estice spre Recife, în credinţa că pot scăpa acolo de seceta ucigătoare. Nu prea găsesc însă, aici, de lucru şi nu le rămîne decît pescuitul de crabi în mlaştinile din jurul oraşului, unde racii se hrănesc din resturi de alimente şi din hoituri descompuse, pînă ce omul îi prinde şi-i mănîncă, înainte de a deveni el însuşi hrană pentru raci. Un infernal cerc vicios care dezvăluie eternitatea racului răzbătînd prin măruntaiele omului. Cousin îl tratează ca oratoriu. Două perechi descriu, într-un agitat limbaj teatral, natura lipsită de orice speranţă şi plină de cruzime a

www.cimec.ro

acestei condiții de viață. Din păcate, Cousin nu este Claudel : indignarea lui e autentică, dar prea puțin personală în expresie. A scris din totdeauna un teatru al bunelor intenții ; cu el însă, se știe, este pavat drumul spre iadul artei.

Jean-Claude Grumberg, în piesa lui *Chelfăneala*, coace un alt aluat lexical. De o agresivitate directă și de o libertate care n-au fost încă niciodată auzite, sub lustrele Comediei Franceze.

Nu poate exista o temă mai banală : un locuitor al suburbiei, un amărît de funcționăraș, a ciocnit ușor, într-un accident de circulație, mașina unui negru din Africa, și a luat-o din loc, după un viu schimb de cuvinte. El joacă scena întîmplării în fața nevestei sale, vajnică cititoare de reviste ilustrate, și dă astfel frîu liber prostiei de rînd : toate relele năluci ale urii de rasă, ale naționalismului își scot capul prin vorbele sale. Face pe eroul în fața nevestioarei, etalîndu-și nerozia, arătîndu-se căpătînos, voluntar, firește, plin de importanță : nu rămîne nerostită nici o prejudecată față de „acești murdari venetici care cu mutra lor jegoasă își bat joc de țara care-i hrănește". De frică, portughezii care stau la liniștite taclale, ar putea să-i zgîrie mașina, dacă ar intra în ei, poliția, plină de același inextirpabil dispreț, o să-l trateze cu mănuși. Grumberg este un virtuoz al argoului necioplit al lașilor care fac, pitiți în ascunzătoare, pe eroii. Avem de-a face cu o satiră corosivă la adresa unei mentalități ai cărei reprezentanți puteai să ți-i închipui pînă mai ieri că se află tocmai printre spectatorii tradiționali ai acestui respectabil teatru. Firește, crispați de un delir mic burghez. Un atare apel împotriva înfiunurării naționaliste, demascată ca produs al vanității și al fricii, nu a mai fost vreodată auzit aici. Și mai ales nu, în această cruditate a expresiei. Nu-i de mirare că în antracte s-au putut vedea spectatori plecînd. Majoritatea publicului însă a rămas.

Teatrul a început de șase luni, în chip manifest, o acțiune de educație, fapt invederat de frecvența neobișnuită a unei păturî de spectatori tineri care au receptat și înțeles acest ton ca de la sine înțeles. *Chelfăneala* este un scheci, o mică hăituială a ticăloșiei naționaliste. S-ar fi putut însă oare gîndi cineva vreodată că hăitașii vor suna din corn la Comédie Française ?

EPITAF PENTRU O REVISTĂ DE TEATRU

O știre din „New York Times" anunță încetarea apariției lui Tulane Drama Review, *una dintre puținele reviste de critică și teorie teatrală, care izbutise să supraviețuiască, ce-i drept, numai trimestrial, în Statele Unite (săptămînalul :* Variety, *organ comercial al businessului cu spectacole, e bine, sănătos, și așa va fi, desigur, mult timp de aici încolo). După* Theatre Arts, *altă revistă de ținută, care a decedat de anemie financiară, acum șase ani,* Tulane Drama *sucombă acum, sufocată de cenzura nedeclarată a conservatorismului politic. Încă în primăvara anului trecut, Universitatea din New York a cerut ca pe copertă să nu se mai menționeze girul său, deși revista continua să fie editată, ca și pînă atunci, de către aceeași catedră de teatrologie, din cadrul aceleiași universități. Motivul mărturisit : Universitatea nu mai putea să gireze o întreprindere „deficitară". Motivul real : sumarul unui număr închinat teatrului politic protestatar și atacînd în primul rînd intervenția militară americană în Vietnam. Dat fiind că revista a perseverat, alcătuindu-și și sumarele următoare pe teme „neplăcute", la începutul acestui an, redacția, în cap cu redactorul-șef, Erika Munk, a fost, pur și simplu, concediată, însă cu un preaviz de două săptămîni. Revista, care a jucat un rol important în combaterea degradării comerciale a dramaturgiei și a artei spectacolului din Statele Unite, va rămîne însă în biblioteci prin numerele de-a dreptul antologice, dedicate, de-a lungul anilor, lui Stanislavski, Brecht, Pirandello, O'Neill, Artaud, Grotowski și multor probleme de creație ale scenei contemporane. Un grup de colaboratori ai revistei s-au angajat, printr-o scrisoare publică adresată foștilor cititori, să facă să renască pasărea Phoenix. Printre ei, dramaturgii John Arden, Fernando Arrabal, Jean-Claude Van Italie, regizorii Joe Chaikin și Joseph Papp, criticii Eric Bentley, Harold Clurman, Jan Kott, Irving Wardle și mulți alții.*

www.cimec.ro